

Ο μεγάλος σατιρικός

Το κοκτέιλ με το όνομα «Σάτιρα» περιέχει σαν υλικά τον Σαρκασμό, την Ειρωνεία, τη Δηκτικότητα, το Λογοπαίγνιο, τον Χλευασμό, τη Λοιδορία, τη Φάρσα, το Καλαμπούρι, είτε όλα μαζί, είτε κάποια από αυτά, ή ακόμη και μόνο ένα - δύο από αυτά. Εάν η Σάτιρα και τα συστατικά της στοιχεία είναι δοσμένα με χιούμορ, τότε μιλάμε για υψηλής ποιότητας Σάτιρα σπάνιας και ιδιαίτερα επιτυχημένης.

Το απαίδευτο κοινό, το συνηθισμένο συνήθως σε χοντροκομμένα αστεία, φτηνές φάρσες και άνοστα καλαμπούρια - συνήθως ελλείπει μέτρου σύγκρισης - αποδέχεται αδιαμαρτύρητα την εύκολη αυτή πρόκληση γέλιου και μένει ικανοποιημένο μέσα στις περιορισμένες αυτές απαιτήσεις.

Τα κριτήρια βεβαίως που θα αναδείξουν ένα κείμενο, μία εικόνα ή ένα λόγο σε σατιρικό, κατατάσσοντάς τον παράλληλα σε κάποια υποκατηγορία (σαρκαστικό ή ειρωνικό κ.λπ.) είναι βεβαίως συνάρτηση σχετικής παιδείας, κοινωνικών αντιλήψεων της στιγμής ή της εποχής, αλλά και υπάρχοντος μέτρου σύγκρισης. Όπως και να έχει, η θέαση της ζωής από την εύθυμη και κωμική της πλευρά, είναι η οπτική του σατιρικού και η μεταφορά της στον λόγο ή στο εικαστικό δημιούργημα και κλιμακώνεται - όπως όλα τα έργα - από τη σαχλαμάρα έως τον στοχαστικό προβληματισμό, από το ανώδυνο πείραγμα έως το οδυνηρό μαστίγωμα.

Ο Τίμος Μωραϊτίνης κράτησε τα σκήπτρα της Σάτιρας και του Χιούμορ για 50 χρόνια, ολόκληρο το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, στο Θέατρο, στο

Χρονογράφημα και στην Ποίηση. Βαθιά σατιρικός από ιδιοσυγκρασία ο Μωραϊτίνης, μετέφερε τη σκωπτική θέαση που είχε για τη ζωή στο έργο του. Ακόμη και στα πιο σοβαρά κείμενά του και τα πιο τραγικά, ο συγγραφέας δεν μπορεί, ως φαίνεται, ν' αποφύγει το χιούμορ και τη σάτιρα. Οι επιθεωρήσεις του υπήρξαν κορυφαία σατιρικά δείγματα. Και οι κωμωδίες επίσης, όπου χρησιμοποιεί εντόνως και το στοιχείο της φάρσας με ιδιαίτερη επιτυχία. Στις φιλοσοφικές του κωμωδίες «Άρχοντας του Κόσμου», «Αιώνια Ζωή», «Η Επιστροφή των Θεών» κ.ά. πρωτανεύουν η λεπτή σάτιρα και το λεπτό χιούμορ. «*Πατέρα της νεοελληνικής κωμωδίας*» τον χαρακτηρίζουν ο ιστορικός του νεοελληνικού θεάτρου Γιάννης Σιδέρης και άλλοι σύγχρονοί του. Στα χρονογραφήματά του χρησιμοποιεί το λεπτό κυρίως χιούμορ χωρίς ν' αποφεύγει τα λογοπαίγνια. Και χαρακτηρίστηκε ως «*η απρόσιτη κορυφή του αττικού χιούμορ*». Ανάγλυφη προβάλλει επίσης η σκωπτική του διάθεση στην ποίησή του όπου, χιούμορ, σάτιρα και ενίοτε ειρωνεία εναλλάσσονται χαρίζοντας στον αναγνώστη τον προβληματισμό του, τον στοχασμό του και την πικρή του, πολλές φορές, φιλοσοφία. Βεβαίως έχει και σημαντική αυτοτελή σατιρική ποίηση, από απλή και χαριτωμένη έως στοχαστική.

Ο Μωραϊτίνης αποφεύγει σε ολόκληρο το έργο του να σατιρίσει τα πολιτικά δρώμενα προφανώς γιατί αντιλαμβανόταν το μάταιο και άχαρο μιας τέτοιας προσπάθειας. Κάποια δε στιγμή που αποτόλμησε να σατιρίσει την 4^η Αυγούστου, ο Μανιαδάκης τον συνέλαβε και απελευθερώθηκε με την παρέμβαση του Γεωργίου Βλάχου. Απέφευγε επίσης σχολαστικά τον χλευασμό και τη λαιδορία. Σπανιότατα σαρκάζει και αποφεύγει όσο μπορεί την ειρωνεία και τα καλαμπούρια. Κάποιες στιγμές μόνο καταφεύγει σε λογοπαίγνια, τα mots pour rire που λένε οι Γάλλοι. Ο συγγραφέας απέφευγε επίσης να θίγει υπολήψεις και τη

βωμολοχία. Μαστίγωνε όμως με την καυστική του σάτιρα τα στραβά και ανάποδα της κοινωνίας, την αδικία, την αχαριστία, την προδοσία, τον πόλεμο, ενώ ύμνησε τον έρωτα, τα λουλούδια, την ομορφιά και της φύσης και της ψυχής.

Τέλος αξίζει να υπογραμμιστεί η χειμαρρώδης γλαφυρότητά του στις παρέες. Περιζήτητος στις συντροφιές δεν υπήρχε περίπτωση να μην κερδίσει τον περίγυρό του με τις όμορφες και χιουμοριστικές αφηγήσεις του, τα ανέκδοτα και τα ευφυολογήματα του. Αυτά τα ευφυολογήματα καταβάλλεται προσπάθεια να συγκεντρωθούν και να αναρτηθούν στην παρούσα ιστοσελίδα.